

Az *Informations Catholiques Internationales* 1958. július 15-i számában dokumentációt tett közzé ezzel a címmel: „A hivatások válsága“. Egyes szerzők statisztikai kimutatásokkal és grafikus ábrázolásokkal is igyekeztek fényt vetni a pápi utánpótlás menetére, különös tekintettel Franciaországra és azokra az összefüggésekre, amelyeket az egyház élete és a világ általános szociológiai alakulása között megállapíthatunk. S bizonyos, hogy a kép, amely a vizsgálódások nyomán kibontakozott, nem éppen derűlátásra ösztönözhet. Helyenként kedvező jelenségeket is feljegyeztek, de mindent összevéve az eredmények igazolták, hogy ezen a téren igen komoly nehézségek támadtak.

Mik az okai ennek? Ezzel foglalkozik most *H. M. Féret* domonkos hit tudós a *Vie Spirituelle* hasábjain. Annakidején az *Informations Catholiques Internationales* szerkesztősége, amikor a befutott anyagot csoportosította, kérdőjeles alcímekben maga is próbált rájuk mutatni: „A struktúrák válsága?“ „A civilizáció válsága?“ „A pápi tisztesség válsága?“ Féret nem vitatja, hogy mindezek jogos kutatási irányok is, meggyőződése azonban, hogy csupa másodlagos okot tárhatnak fel, mert a lényeges okot egy nagyon súlyos teológiai válságban kell keresni, és pedig a hivatásra vonatkozó teológia válságában. Erről a válságról tanuskodnak szerinte a legkülönbözőbb kiadványok és értekezések is, akár az idézetek helytelen alkalmazásával, akár a zavarkeltéssel, amelyet tudtukon kívül maguk az írók követnek el.

*

A hivatásra vonatkozó teológia — állítja Féret — úgy, ahogy eddig kifejezésre jutott, mondhatni mindenütt két fő hibába esett.

Ilyen hiba mindenekelőtt azoknak a megkülönböztetéseknek gyökeres félre ismerése, amelyeket a „hivatás“ két, sőt három típusa között kell tennünk. Annál meglepőbb ez, mert az evangéliumi tanítás és a teológiai elemzés egyformán világosságot deríthet erre. Rendelkezésünkre áll továbbá az a döntés is, amellyel a legfőbb tanító hivatal lezárta 1912-ben a híres *Branchereau—Lahitton* vitát. Féret közli is

mindjárt a döntés teljes szövegét, amelyet igyekeztem híven lefordítani:

„Tekintettel az egyenetlenségekre, amelyek Joseph Lahitton kanonoknak „A pápi hivatás“ című könyvével kapcsolatban merültek fel, valamint az általa felvetett tanbeli kérdés fontosságára, Szentséges Atyánk, X. Pius pápa külön bizottságot küldött ki a Főmagasságú Bíborosok sorából. Ez a bizottság, miután behatóan megvizsgálta az érveket és ellenérveket, 1912. június 20-án tartott teljes ülésén a következő ítéletet hozta:

A jeles Joseph Lahitton kanonok művét, amelynek címe „A pápi hivatás“, semmiképpen sem szabad gáncsolni. Éppen ellenkezően, dicsérni kell, amennyiben állítja:

1. Hogy a püspök szabad választását megelőzően senkinek sem volt soha joga a szent rendek felvételére.

2. Hogy a feltétel, amelyet a szentelendőnél figyelembe kell venni s amelyet pápi hivatásnak neveznek, semmiképpen sem, legalább is nem szükségszerű és a rendes törvényből következő módon, az egyén bizonyos belső sugaltsága, sem a Szent Lélek hozzá intézett szólítása a pápi tisztésre.

3. Hogy ellenkezően: ahhoz, hogy a püspök a szentelendőt jogosan hívja oda, semmi több nem kívántatik, mint az egyenes szándék, kapcsolatban a kegyelmi és a természeti adományok bizonyos mértékével, egyenes szándék, amelyet igazol az életnek és a tanultságnak az a kellő mérvű derekasága, amely alapos reményt nyújt arra, hogy az illető becsületesen veheti magára a papság terheit és szentül meg tud majd felelni abból eredő kötelességeinek.

Öszentsége, X. Pius, a június 26-i kihallgatáson teljes egészében jóváhagyta a Főmagasságú Atyák döntését.“

*

A hivatások taglalására térve át, Féret első helyen emlékezik meg a szeretetben való tökéletességről, amely egyképpen vonatkozik Jézus összes követőire. A „Keressétek előbb az Isten országát és az ő igazságosságát...“, ugyanúgy, mint az „El kell vesztítenie az embernek életét, hogy megmentsen azt“, vagy a „Legyetek tökéletesek, mi-

ként mennyei Atyátok tökéletes" — nem „a papság toborzására vonatkozó evangéliumi utasítások“, mint egyes szerzők vélik, hanem kivétel nélkül valamennyi keresztény embernek szólnak. Ez a hivatás egyáltalán nem monopóliuma valamely külön csoportnak, sem a papoknak, sem a szerzeteseknek.

Ugyanez áll azonban a következők hivatásra, az evangéliumi tanácsok gyakorlására is. Féret nyomtatékosan hangsúlyozza, hogy ezt a hivatást sem szabad úgy felfognunk, mint amely a Jézust követők csupán egy töredékének monopóliumát képezhetné. És ha napjainkban, sajnos, oly gyakran megfigyelkednek erről, ez csak fokozza kötelességünket, hogy ne fáradjunk rámutatni arra: ezek a tanácsok is mindenkire érvényesek. Minden egyes keresztény embernek hivatása az, hogy a természetfölötti okosság szabta keretek között igazodjék ezekhez a tanácsokhoz, figyelembe véve azt az élet-állapotot, amelyet a Gondviselés kijelölt számára. S Féret meg van győződve arról, hogy ha az evangélium hirdetői nagyobb hévvel és minden alkalmat megragadva buzdítanak a híveket az evangéliumi tanácsok, főleg a magunk tisztas szegénységig menő jótékony-ság és az állapotunkhoz illő önkéntes megtartóztatás gyakorlására, akkor a mainál jóval erőteljesebben bontakoz-nék ki a keresztény családokban az a lelkület, amely kedvez a hivatás harmadik típusának, a közvetlen Isten-szolgálat választásának. Nem kellene akkor azon törni a fejünket, hogy mi-ként találhatjuk meg a „toborzás“ töb-bé-kevésbé mesterséges eszközeit.

Arra, hogy valaki papi tiszttséget tölthessen be vagy a keresztény közö-ség javát szolgáló más egyházi tény-ke-déseket végezhesen, az egyházi rend szentsége, vagy legalább is valamilyen „delegálás“ adja meg az alkalmassá-got. Utóbbihoz rendszerint megáldás vagy szentelés járul. Ez a hivatás a felelős pásztorok hívásán keresztül jut ki az érdekelteknek. Erről vita sem lehet 1912 óta. Más kérdés van ma felszínén.

*

A kérdés az, hogy azoknak, akiket a püspök kiválaszt és hív, „vágyódni-ök“ kell-e vajon a papságra, és pedig vágyódniok ugyanazon a címen, mint ahogy Jézus összes tanítványainak vá-gyódniok kell a tökéletességre, ideért-

ve az evangéliumi tanácsok útján mun-kált tökéletességet is, megfelelően az állapotnak, amelybe Isten helyezte őket? Mert így gondolják és igénylik általában a szerzők a papi utánpótlást tárgyaló irodalomban, utalva melles-leg az „aspirants au sacerdoce“, a „papságra aspirálók“ kifejezésre is.

Az persze szövegbe sem kerülhet, hogy kárhoytassuk ezt a vágyódást: „Igaz beszéd: aki püspökségre vágyódik, ma-gasztos dolgot kíván (1 Tim. 3, 1). „Én azonban bizonyos vagyok abban — írja Féret —, hogy főleg amikor gyer-mekek vagy fiatal emberek részéről tapasztalunk ilyesmit, akkor csaknem mindig a tökéletességre való törekvés ügyetlen megfogalmazásával van dol-gunk, ama törekvésének, amelyet Jé-zus tanítása és a Szent Lélek látha-tatlan működése ültet bele minden ke-resztény hívőbe. S arról is teljességgel bizonyos vagyok, hogy amennyiben igazán a papságra irányul ez a vágyó-dás, akkor egyenes arányban áll a pap teendőinek és ijesztő felelősségeinek nem-ismerésével.“

Szent Pál, miután leszögezte a tiszt-ség áhításának jogosságát, utána sok-kalta hosszabban fejti ki, mintegy viz-szajaként, azokat a tulajdonságokat, amelyekkel birnia kell a tiszttség vise-lőjének. S világosan kitűnik a felsorolásból — emeli ki Féret —, hogy mindezek a tulajdonságok a felnőtt emberek, semmiképp sem a gyermekek tulajdonságai! (Vegyük csak elő a Ti-moteusnak küldött első levél harmadik fejezetének 2—13. verseit.) A zsidók-hoz intézett levélben a papsággal kap-csolatban azt olvassuk, hogy „senki sem vállalhatja a tiszttséget, csak az, akit Isten meghív“ (Zsid. 5, 4), a ró-mai katekizmus pedig, amelyet a tri-denti zsinat katekizmusának is nevez-nek s amelyet Szent V. Pius rendelete-re adtak ki, ekként magyarázza ezt a szöveget: „Nem szabad abba a vak-merőségbe esni, hogy akárkire ráru-házzuk ennek az annyira nagy tiszt-ségnek terhét, hanem csakis azokra, akik életszentségük, tudásuk, hűségük és bölcsességük folytán képesek is vi-selni azt. És bizonyos, hogy senki sem vállalhatja a tiszttséget, csak az, akit Isten meghív, mint Áront“ (Zsid. 5, 4). Isten által hívottaknak azokat mond-juk, akiket az egyház törvényes szol-gái hívnak meg. Amikor az Úr azt mondja: „Nem küldtem ezeket a pró-fétákat, ők maguktól futottak...“ (Jer.

23, 21), meg kell értenünk, hogy azokra gondolt, akik pökhendi módon a saját akaratukból igénylik és maguktól ülnék be ebbe a tiszttségbe. Nincs emberfajta, aki több bajt, több nyomorúságot zudítana Isten egyházára, mint az ilyenek" (Római katekizmus, második rész, 7. fejezet).

A nagy keresztény hagyomány, aránylag egészen új korig, ugyanebben az értelemben világosan tanúskodik. A püspöki vagy papi tiszttség a szentekben sokkal inkább félelmet, sőt rémületet — a hibából folyó vallásos félelmet és rémületet —, semmint vágyódást keltett. Ugyanakkor azonban a hagyománynak ezek a nagy tanúsítói az evangéliumi tökéletesség vonalán sem nem hallgatták el, sem nem korlátozták vágyaikat. Igen gyakran a felelős pástoroknak kellett rákényszeríteniök olyanokat, akik az evangéliumi szentségnek már magas fokára hágtak, hogy a közösség megkerülhetetlen érdekében magukra vegyék a püspökség vagy a papság terheit.

Nagyon fontos tehát — mutat rá Féret —, hogy „a papságra való vágyódással“ kapcsolatban mindenkor figyelemmel legyünk ezekre a megkülönböztetésekre. Rendes körülmények között, főleg amikor gyermekekről és fiatal emberekről van szó, akkor járunk el bölcsen és helyesen, ha elsősorban arra buzdítjuk őket: ismerjék fel magukban az Úr hívását a szeretetben való tökéletességre, beleértve az evangéliumi tanácsoknak az ő konkrét életfeltételeikkal összeférő gyakorlatát. „Hivatásuk“ problémáját, vagyis hogy a püspök meghívja-e őket a papi tisztésre, halasszuk későbbre, sőt még azoknak az emberi és természetfölötti alkalmasságoknak problémáját is, amelyek majd a püspök figyelmébe ajánlhatják őket. Annak a püspöknek figyelmébe, akinek szüksége lesz közreműködésükre az ő megbízásából végzendő szolgálatokban.

Sajnos, messze vagyunk attól, hogy ez a magatartási mód általánossá váljék — állítja Féret. Az idevágó irodalomban is jobbára mellőzik a hivatások ilyen tisztázását, a különválasztásukat és sorrendiségüket, holott vitathatatlan, hogy a hivatás harmadik típusa, a papságra és az egyházi szolgálatokra való hívás, formálisan a hierarchia kezdeményezésén sarkal. A hierarchia szenteli fel a közösség szolgálatára azokat, akiket alkalmasaknak

ítél erre. A tökéletességre való felszólítás viszont, ideértve az evangéliumi tanácsok útján munkált tökéletességet, formálisan abból a tanításból ered, amelyet Jézus intézett kivétel nélkül valamennyi tanítványához. Kinek-kinek a saját természetfölötti bölcsességére tartozik, hogy a Szent Lélek segítségével (tanács adomány) beültesse azt szíve és élete legmélyébe a maga állapota szerint.

Több francia szerző véli úgy, hogy az evangélium kevés eligazítást nyújt a papi utánpótlás ügyében. Megdöbentő állítást, amelyet közepes teológiai színvonalunk jelének foghatunk fel — írja Féret. Hiszen csak Szent Máténál hosszú szakaszt találunk (8—10. fejezetek), amely kimondottan ezzel a kérdéssel foglalkozik, nem is szólva a kiegészítésekről, amelyeket a szöveg kissé behatóbb elemzésével a 13., a 18. és a 19. fejezetekből össze-szedhetünk. De ha semmit sem találunk az evangéliumban — ami, valljuk be, ugyancsak meglepő lenne egy olyan kérdésben, amely annyira fontos a Jézus által alapított egyházban —, akkor is ott van az Apostolok Cselekedeteinek különösképpen egyháztani könyve, amely Szent Péternek az új apostol, Szent Mátyás megválasztásakor mondott beszédével kezdődik és sok más idetartozó észrevételt tartalmaz. S ott vannak Szent Pálnak azok a levelei, amelyeket eléggé általános szokás szerint „pasztorális leveleknek“ hívunk, pontosan azért, mert terjedelmesen tárgyalják nemcsak a gyülekezetek lelkipásztori gondozását, de első-sorban a lelkipásztorok szerzését.

*

Ezekután tér rá Féret a másik fő hibára, amely szerinté minduntalan ki-ütközik a mai teológiai — gondolom, talán inkább csak a francia — irodalomban. A hivatás mitikus és ugyanakkor gyermekes felfogását nevezi ennek.

Mit ért Féret a „mitikus felfogáson“? Nem emelik ki — úgymond — elég szabatosan és határozottan, mint ahogy ő megkísérelte, a tökéletességre vonatkozó hivatás általános voltát, annak a felszólításnak egyetemes jellegét, amelyet az Úr intéz valamennyi követőjéhez, megkívánva mindegyiktől a módoknak és eszközöknek azt a választását, amelyet az okosság természetfölötti erénye javasol. De nem beszél-

nek pontosan és határozottan azoknak a szolgálatoknak normális átszarmaztatásáról és megsokeksorozásáról sem az egyházban, amelyeknek teljességét a püspök bírja s amelyekért a felelősséget is a püspök viseli. S nemcsak összekeverik a hivatásnak ezt a nagyon különböző két típusát, de úgy állítják be „a“ hivatást, mint valami titokzatos belső beömlést, amely egyeseknél megvan, másoknál nincsen, amelyet nagy gonddal kell felszínre hozni, zárt környezetben dédelgetni, mert apadékony, illetve fel kell fakasztani, duzzasztani és gáttakkal övezni, nehogy veszendőbe menjen. Ez pedig semmi más, mint mitosz — állítja Féret: „reififikáció“, vagyis kritikátlan eszmék vagy elképzelések kivetítése a valóságba. Sem Jézus hívása valamennyiünkhöz, hogy kövessük őt a tökéletesség útján, sem a püspök hívása egyesekhez, hogy vegyék magukra a papi tiszttség felelősségét és kegyelmeit is, nem mitoszok. Jól körvonalazott valóságok, s mint Féret kiemeli, jól különválasztott valóságok ezek. Az utánpótlásra vonatkozó irodalom „hivatása“ ezzel szemben — mitosz, az idő nagy részében mitosz, és a mitosz, úgymond, mindig infantilizmushoz vezet.

S valóban gyermekes felfogással van dolgunk — folytatja Féret. Mert akár a tökéletességre, akár a papi tiszttségre való hivatást nézzük, még ha egyetértés uralkodnék is abban a tekintetben, hogy miként kell megkülönböztetni őket, akkor is marad a tény, hogy ma csak olyasmint látnak bennük, ami rendes körülmények között gyermekeknek szól. Gyermekeknel kell ügyelni arra, hogy felfedezzük szívükben a mitoszt. S innen már csak egy lépés, hogy a mitoszt úgy melengessük, ahogy a gyermekeket szokás. Ha pedig megtettük ezt a lépést, szinte óhatatlan, hogy előbb gyermeki, majd végül gyermekes kategóriákban gondolkodjunk a szóbanforgó hivatás felől. Ez magyarázza egyébként, hogy miért hökkentenek meg és képeszenek el minket oly könnyen a „késői hivatások“.

A papi „toborzást“ tárgyalók hány fejtegetésben utalnak az Úr Jézus szavaira is: „Engedjétek hozzám jönni a kisgyermekeket...“ (Márk 10, 14), anélkül természetesen, hogy számításba vennék az evangéliumi szöveggel való összefüggést, amiből pedig nyomban és nagyon pontosan kitűnnék e

szavak értelme. Semmiképpen sem az apostoli hivatásra vonatkoznak — avagy láttuk volna, hogy Jézus a gyermekek közül választja apostolait? Ellenben kijelölik e szavak a gyermekek pótolhatatlan helyét Jézus tanítványainak közösségében, a felnőttek közösségében: ha nincsenek szeretettel a gyermekek iránt és nem figyelnek fel az azoknak járó sajátos kegyelemre, akkor ez a felnőtt közösség nem tanulhatja meg, hogy a „hozzájuk hasonlóké“ — már mint a gyermekekhez hasonlóké — az Isten országa. „Bizonny mondom nektek, aki nem fogadja Isten országát, mint a kisgyermek, nem megy be abba“ (Márk 10, 14—15). Egyike ez az evangélium legmélyebb tanításainak és nincs kapcsolatban az apostoli vagy papi hivatással. Ahogyan Jézus tanítványai közösségének folyvást kell törődnie a szegényekkel, mert ezeké a kegyelem, hogy megmutathatják, mi az a lélekleben való szegénység, amely nélkül senki sem bírhatja a mennyek országát — ugyanúgy kell figyelnie a gyermekeket, mert ezek világosíthatják fel egyedül arról, hogy miből kell állnia a fogadott gyermekiség szellemének. Nincs itt szó semmiféle „papi toborzásról“ s nem szűrődhetik le ebből a tanításból infantilizmus sem a papi hivatás teológiájában, sem annak a hivatásnak teológiájában, amely az evangéliumi tökéletességre irányul.

*

Féret nagyon fájlalna, ha bárki rossznéven venné bíráló sorait, amelyekről maga elismeri, hogy kissé érdesek. Háttérükben ugyanis nem az húzódik meg, hogy ő bárki fölött szigorúan akarna ítélni, hanem az emésztő gyötrelme, amelyet az Isten Igéjére és a hiteles hagyományra ügyelő teológusnak kell éreznie, amikor tapasztalmi kénytelen, hogy mennyi felzabardító gazdagságtól fosztjuk meg magunkat, ha nem vesszük bele a keresztény köztudatba a hivatások jelentését. Ugyanakkor azonban Féret bizonyosra veszi, hogy nincs messze az óra, amikor a papi utánpótlás válságának mélyülése általánosan felismereti azoknak az elveknek helytelenségét, amelyek alapján ma a válság megoldásán fáradoznak. Tanulmánya záró részében Féret még egy mozzanatot ajánl megfontolásra. Nem azért — úgymond —, hogy enyhítse az előző

kritikákat, hanem hogy elejét vegye a hamis értelmezésnek.

Az egyház egy emberi-isteni valóság. Minthogy emberi, sohasem szabad csodálkoznunk, ha tagjainál tévedésre, gyöngeségre, bűnre bukkanunk. Minthogy isteni, szilárdan kell magunkat tartanunk ahhoz, hogy sem a bűn, sem a gyöngeség, sem a tévedés útján a pokol kapui sohasem vesznek erőt valóban rajta. Még a bűnnek, gyöngeségnek és tévedésnek kitettségek közepette is mindig prófétikus, királyi és szent marad, és Isten mindig benne és általa viszi végbe szándékait. Éppen ezért meg is őrzi és meg is védi mindazt, ami akár az intézmények síkján, akár a kegyelmi és a hitélet mélyebb síkján az egyház számára lényeges. Az egyház húsz százados történetének minden válságán és megpróbáltatásain át az apostoli intézmény lényegét sértetlen épségben őrizte meg a püspöki tisztség, s ugyanúgy az összes hanyatlások idején is voltak mindig lelkek, akiket áthatott az élet evangéliumi tökéletességének vágya. Teljességgel bizonyos tehát: a hivatások ügyében mutatkozó súlyos bajok ellenére is, ma is megadja egyházának Isten a szenteket és szolgálókat, akikre szüksége van az egyháznak, hogy meg ne haljon.

Nem kétséges — folytatja Féret —, hogy az elhibázott reteszek ellenére, amelyeket szóvátett, sőt e reteszek között is megtalálták és megtalálják útjukat az igazi hivatások mind a papsághoz, mind az evangéliumi szentséghez. Nevetséges volna ugyanis tagadni, hogy a kis-szemináriumok, amelyeket a papi utánpótlás biztosítása céljából a tridentini zsinat intézményesített (XXIII. ülés, 1563) s amelyeknek létesítését XIII. Leó és utódai ismételtelen ajánlották, sok és nagyon őszinte papi hivatással ajándékozták meg az egyházat. Meggyőződéssel állíthatjuk azonban — jelenti ki Féret —, hogy azoknak a megkülönböztetéseknek tudatosabb figyelembevételével, amelyekre

igyekezett rávilágítani, a maitól nem egy pontban eléggé eltérő nevelést ajánlana. Nem szabadna szemet hunyni azoknak a kudarcolknak aránya fölött, amelyek hol előbb, hol később jelentkeztek, sem annak az utánpótlásnak nyugtalanító statisztikai görbéje fölött, amelyhez a francia egyház ezeken a kis-szemináriumokon keresztül jutott. Ha emelkedést akarunk — hangoztatja Féret —, kezdjük azzal, hogy igazat gondolunk, vagyis a ki nyilatkoztatás eredeti igazságának megfelelően gondolkodunk.

A tapasztalás szerint az eredményesség is ugyanazt kívánja, amit az igazság: hogy nagyobb tiszteletben tartjuk azokat a megkülönböztetéseket, amelyeket a hivatások tekintetében tetünk, „Hogy az isteni gondviselés, amikor könyörületesen megbocsátja többé-kevésbé legyőzhetetlen tudatlanságainkat, sőt többé-kevésbé tudatos hűtlenségeinket is, és ellenállhatatlanul munkálja szándékait történetünkön át, megvédje az egyházat a halálos következményektől, amelyeket a hűtlenségek és tudatlanságok vonhatnak reá, ez, ha szabad magamat ekként kifejeznem, teljességgel az isteni gondviselésre tartozik. De akkor sem szabad, hogy ezt az isteni oltalmat bátorításnak tekintsük a tévedésekben való megmaradásra. Hogy a hivatások ügyében jelenleg uralkodó zavar nem okozott több bajt — bár éles szemű megfigyelők elég riasztónak ítélik a helyzetet —, méltán megköszönhetjük az Úrnak. Más kérdés azonban: szabad-e hagyni továbbra is ezt a zavart és belesenyvedni a teológiai műveltség, vagy egészen egyszerűen a hitbéli műveltség szegénységébe, amelynek terméke ez a zavar? Ha még annyira sandán nézik is napjainkban a teológus szerepét, ha még annyira kényelmetlen is számára, hogy beleiktassa tanuskodásait az egyház életének problémáiba, akkor is fennáll a kötelessége, hogy figyelmeztessen az olyanféle súlyos zavarokra, amelyeneket szóvátettünk.“